

6. Лисенко Н. В. Актуальні напрями удосконалення змісту професійної підготовки майбутніх педагогів ДНЗ: соціальне замовлення сьогодення / Неллі Лисенко // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць / гол.ред. І.М.Шоробура. – Хмельницький: ХГПА, 2012. – Вип. 13. – С.186-192.
7. Педагогіка вищої школи: Підручник / за ред. Л. В. Чернілевського. – Вінниця, 2010. – 408 с.
8. Химинець В. Інноваційна освітня діяльність / В. Химинець. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 360 с.

References

1. Balaieva K. Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv do zastosuvannya innovatsiinykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Balaieva Kateryna Serhiivna ; DVNZ “Prykarp. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka”. – Ivano-Frankivsk, 2015. – 22 s.
2. Bielienska H. V. Vykhovatel ditei doshkilnoho viku: stanovlennia fakhivtsia v umovakh navchannia: monohrafiia / H. V. Bielienska. – K. : Svitych, 2006. – 304 s.
3. Bierdiennikova N. H. Orhanizatsiine i metodychne zabezpechennia navchalnoho protsesu u VNZ / N. H. Bierdiennikova, V. I. Medentsev, N. I. Panov. – SPb. : D. A. R. K., 2006. – 208 s.
4. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii / I. M. Dychkivska. – Kyiv, 2004. – 352 s.
5. Lakh M. Formuvannia hotovnosti maibutnikh pedahohiv do vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii navchannia ditei starshoho doshkilnoho viku [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Lakh Mariana Romanivna ; DVNZ “Prykarp. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka”. – Ivano-Frankivsk, 2016. – 22 s.
6. Lysenko N. V. Aktualni napriamy udoskonolennia zmistu profesiinoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv DNZ: sotsialne zamovlennia sohodennia / Nelli Lysenko // Pedahohichniy diskurs: zb. nauk. prats / hol.red. I.M.Shorobura. – Khmelnytskyi: KhHPA, 2012. – Vyp. 13. – S.186-192.
7. Pedahohika vyshchoi shkoly: Pidruchnyk / za red. L. V. Chernilevskoho. – Vinnytsia, 2010. – 408 s.
8. Khymynets V. Innovatsiina osvithnia diialnist / V. Khymynets. – Ternopil: Mandrivets, 2009. – 360 s.

Одержано статтю: 23.08.2017

Прийнято до друку: 24.09.2017

УДК 377 : 37.011.32 : 61
DOI: 10.15330/esu.11.109-114

Ірина Харащук,

викладач, Коломийський медичний коледж
ім.Івана Франка (м.Коломия, Україна)

Irina Kharashchuk,

Teacher, Kolomyia Medical College named after Ivan
Franko (Kolomyia, Ukraine)
levand26@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

FEATURES OF FORMING PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS OF MEDICAL COLLEGE: REALITIES AND PERSPECTIVES

У статті розкрито концепт поняття “професійна компетентність”, виокремлено основні аспекти процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців медичної галузі; проаналізовано стан означеної проблеми на сучасному етапі; визначено шляхи підвищення якості підготовки студентів.

Автор наголошує на потребі перегляду основних шляхів підготовки компетентного медичного працівника, акцентує увагу на основних напрямках розвитку вищої освіти країн Європейського Союзу, накреслює орієнтири теоретичної та практичної роботи з майбутніми фахівцями.

Ключові слова: професіоналізм, компетентність, професійна компетентність, мобільність, самореалізація.

The concept of "professional competence" is disclosed in the article, the main aspects of the process of formation of professional competence of future specialists of the medical branch are outlined; the state of this problem is analyzed at the present stage; The ways of improving the quality of students' training are determined.

The author emphasizes the need to review the main ways of training a competent medical worker, emphasizes the main directions of higher education development in the countries of the European Union, outlines the guidelines for theoretical and practical work with future specialists.

Key words: *professionalism, competence, professional competence, mobility, self-realization.*

Практика показує, що сьогодні однією з найбільш важливих складових соціального, економічного, політичного та інших напрямів зростання нашої держави стає професійний рівень її фахівців. Усталила думка про те, що виховуючи майбутнє держави ми формуємо її благоустрій, щасливе життя і процвітання, розбудову, успішну траєкторію розвитку. Саме тому на особливу увагу заслуговує питання підготовки майбутніх фахівців; підвищення якості надання освітніх послуг; підвищення рівня професійних знань та загального інтелектуального рівня особистості; формування активності та ініціативності молоді, її прагнення постійного зростання, самореалізації, самоствердження.

У зв'язку з трансформацією стратегії та моделей процесу навчання, посилення тенденцій особистісно-орієнтованого підходу до навчально-виховного процесу закладів професійної освіти, особливо зростає науково-практичний інтерес до професіоналізації студентів на етапі навчання. Про це засвідчує низка нормативних документів про освіту й, зокрема, Закон України "Про освіту" (2017), "Про вищу освіту", "Про професійно-технічну освіту", а також нещодавно прийнятий Закон "Про медичну реформу" (2017), що своєю чергою акцентує увагу на потребі підвищення професійного рівня кожного медичного працівника.

Зокрема Закон України "Про освіту" від 2017 року наголошує: "Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору..." [1].

Так, ці та інші аспекти дозволяють стверджувати про нагальність перегляду традиційних підходів щодо підготовки студентів навчальних закладів; виокремлення нових прийомів, методів, напрямів роботи із ними задля формування конкурентоздатного, висококваліфікованого, готового до змін працівника.

Аналіз актуалізованих джерел з означеної проблеми та наше спостереження засвідчують про те, що підготовка студента неодноразово виступала предметом досліджень низки науковців, основними з-поміж яких є: В.Андрущенко, Є.Барбіна, І.Бех, П.Кравчук, А.Линенко, Є.Лукіна, О.Лук, А.Маслоу, О.Савченко, Ю.Фокін, В.Фрицок та інші. Так, філософи, психологи та педагоги особливе місце приділяли висвітленню питань загальної педагогічної підготовки студентів, готовності особистості до

здійснення подальшої професійної роботи, аспекту професійно-творчого саморозвитку особистості майбутнього фахівця тощо. З іншого боку, питання професійної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі стали полем дослідження І.Васильєва, В.Гарєєва, Л.Костельної, С.Куликова; проблеми удосконалення навчально-виховного процесу в освітніх закладах – А.Алексюка, Б.Гольдшмидта, М.Гольдшмидта, В.Зінкевичуса, А.В.Казановського, В.С.Плохій, О.Поповича, Дж.Рассела, Л.Романишина, М.Чошанова, М.Шияна а інших.

Отже, питання професійної підготовки фахівця є актуальним й потребує особливого підходу до виокремлення основних його аспектів. На часі – необхідність формування досконалого майбутнього фахівця, здатного до постійної самореалізації, креативного та творчого, мобільного. За такого підходу на особливу увагу заслуговують основні напрями розвитку професійної освіти країн Європи, а саме:

- 1) доступність освіти та підвищення її статусу;
- 2) демократичне управління освітою, відкрита конкуренція між освітніми закладами;
- 3) упровадження нових технологій в освітній галузі, відкриття нових спеціальностей, модернізація методів навчання;
- 4) підвищення системи моніторингу та ефективного забезпечення якості освіти;
- 5) тенденція зростання мобільності студентів, викладачів та науковців як елемент глобалізації всіх рівнів знань тощо [5].

Так, поняття “компетентний” (від лат. *competes* – належний, здатний) у довідниках трактується як “той, що володіє знаннями, який має право відповідно до своїх знань робити або вирішувати що-небудь...”. Іншими словами, компетентність фахівця виступає здатністю до виконання поставлених завдань, що базується на особистісних рисах та якостях (мобільності, ініціативності, самостійності, відповідальності тощо), прагненні якісно виконувати професійні завдання, бажання удосконалювати професійні навички.

Основним інструментом модернізації освіти на сучасному етапі стає компетентнісний підхід, мета якого – підготовка фахівців відповідно до вимог ринку праці та особистих потреб кожного здобувача. Слід виокремити компетентність як потенціал людини, що дозволяє особистості відповідати вимогам даного робочого місця в межах вимог організації, що своєю чергою слугує досягненню бажаних результатів (за Р.Бояцісом). Однак, сьогодні існує декілька трактувань даного поняття. Приміром, на думку Г.Спенсера компетентність означає довільну індивідуальну рису, що вимірюється з метою виокремлення наявних відмінностей між ефективною чи мало результативною діями. За твердженням Робертса, компетентність виступає на кшталт пов'язаних із діяльністю особистісних рис людини, її знань та умінь, що використовуються у процесі роботи.

На нашу думку, на особливу увагу заслуговує точка зору щодо концепту означеного поняття науковця А.Маркової. Так, вчена визначає компетентність як прояв професіоналізму, пов'язаний з подальшою оцінкою кінцевого результату діяльності фахівця й виокремлює такі її види як-от:

- а) особистісна компетентність (самовираження, самореалізація);
- б) індивідуальна компетентність (оволодіння прийомами саморозвитку);
- в) спеціальна компетентність (володіння професійною діяльністю на високому рівні, здатність до накреслення власної траєкторії подальшого професійного розвитку);

г) соціальна компетентність (співпраця, професійне спілкування відповідно до обраної професії на високому рівні) [2].

Натомість, у процесі входження України у освітній Європейський простір, рівняння її на розвинуті європейські держави й, зокрема, ключові компетенції, визначені як стрижневі у процесі здобуття професійної освіти, на перше місце посідають:

- комунікативна компетенція (володіння технологіями спілкування різними мовами; здатність особистості будувати мовленнєву поведінку у професійному колі);
- когнітивна компетенція (потреба самореалізації та самовдосконалення);
- спеціальна компетенція (рівень самостійності та готовності фахівця до виконання професійного обов'язку);
- соціальна та соціально-інформаційна компетенції тощо.

Практика показує, що медична освіта в Україні вимагає суттєвого наближення до реальних потреб практики охорони здоров'я, що своєю чергою потребує спеціальної підготовки майбутніх медичних працівників до виконання управлінських і організаторських функцій [3, с. 76]. А тому варто зупинитись на професійній компетентності та особливостях її формування у процесі навчання студентів.

Дане поняття увійшло в термінологію у 80-ті роки ХХ ст. з працю Ю.Бабанського, С.Баранова та В.Сластьоніна і вважалось складовою професіоналізму. Однак сьогодні професійна компетентність є доволі вживаним терміном серед науковців і розглядається як поглиблене знання, стан адекватного виконання завдань та здібність до виконання певного виду діяльності. Зокрема “професійна компетентність” – це сукупність особистісних якостей, знань і умінь, що забезпечують високий рівень самоорганізації професійної діяльності, її результатів, самопізнання, саморозвиток кожного. Вважаємо за необхідне звернути особливу увагу на трактування даного поняття Т.Браже та Н.Запрудського, які наголошують, що професійна компетентність – системне явище, що містить знання, уміння, навички, професійно значущі якості особистості фахівця, які своєю чергою забезпечують виконання ним власних професійних обов'язків.

Так, науковець Т.Кравцова зазначає, що структурними складовими професійної компетентності майбутнього медичного працівника виступають знання, уміння та навички, отримані під час навчання та у процесі практичної діяльності, де “знання формуються на етапі теоретичного навчання; уміння – у процесі вивчення фахових дисциплін; навички – добре відпрацьовані і доведені до автоматизму уміння...” [4, с. 209]. Зокрема вчена виокремлює такі компетентності майбутніх фахівців медицини, як-от:

- 1) уміння медичного фахівця працювати з пацієнтом, визначати його потреби й забезпечувати йому комфортне перебування на лікуванні;
- 2) уміння планувати робочий час, організовувати працю;
- 3) уміння оцінювати інформацію та належно її використовувати на практиці;
- 4) професійне мислення (прийняття рішення щодо розв'язання проблемних завдань, способів аналізу проблемних ситуацій; швидкість орієнтування, міркування).

Слід зауважити, що чисельність компетентностей майбутніх молодших медичних працівників включає не лише достатній рівень набутих знань, сформованих умінь і навичок у процесі навчання у освітньому закладі, а й тих, які студенти можуть набути у процесі первинної практичної діяльності. Зокрема до них відносимо:

- 1) оволодіння технікою маніпуляції молодшого медичного працівника;
- 2) уміння складати план догляду за пацієнтом, оцінювати результати роботи;

- 3) правильний вибір методів, прийомів роботи із пацієнтом, вибір тактики при наданні невідкладної допомоги;
- 4) знання певних методик лабораторних та інструментальних досліджень, уміння працювати з медичним обладнанням та інструментами;
- 5) уміння та навички проведення профілактичних заходів;
- 6) пропагування здорового способу життя та способів його дотримання;
- 7) уміння та навички застосування принципів медичної етики на практиці;
- 8) засвоєння технології професійного спілкування шляхом розширення кола спілкування (з медичним персоналом, пацієнтами та їхніми родичами);
- 9) наявні знання, уміння та навички дотримання інфекційної безпеки тощо.

Важливо, особливе місце у процесі оволодіння компетентностями сьогодні посідає формування власного погляду студента-майбутнього медичного працівника на професію; ознайомлення його з моральними нормами та принципами; вивчення, узагальнення та упровадження у подальшій практичній роботі традицій медицини тощо.

Загалом навчально-виховний процес передбачає формування компетентностей студентів у декілька етапів:

I етап – засвоєння, розширення та закріплення теоретичних знань;

II етап – осмислення та систематизація набутих знань шляхом розв'язання проблемних ситуацій;

III етап – удосконалення професійних умінь та навичок;

IV етап – доведення сформованих умінь і навичок професійної діяльності до автоматичного виконання;

V етап – систематичне закріплення практичних умінь та навичок шляхом їх реалізації при розв'язанні професійних ситуацій.

З іншого боку, розвиток особистості майбутнього фахівця, її інтересів повинен відбуватися за умови переорієнтації навчального процесу з вузько-предметного характеру викладу і вивчення навчальних дисциплін на розвиток у студентів професійно-орієнтованої й наукової форми мислення; прояву творчості та креативного підходу. Сучасний зміст освіти набуває ознак багатокomпонентності, включаючи не лише знання, а й способи практичної діяльності, досвід, ціннісні орієнтації особистості, що загалом забезпечують рівень фахової компетентності.

Так, за такого підходу слід наголосити на особистісних рисах та якостях майбутніх медичних працівників, які є складовими компетентностей фахівця, а саме: милосердя; емпатія, співпереживання; повага до іншої людини (надання пацієнту самостійності, права вибору); творчі здібності й, зокрема, розвинуте творче ставлення до догляду за іншими. Практика засвідчує, що навчально-виховний процес, який здійснюється у медичному коледжі дозволяє використовувати різноманітні форми навчання, у тому числі індивідуальну (самостійну роботу) студентів, що своєю чергою формує так зване санітарно-освітнє мислення майбутнього фахівця. Різні методи та прийоми роботи зі студентами привчають їх приймати оптимальні рішення, активізують пізнавальну активність, розширюють самостійність, виховують відповідальність за прийняті власні рішення і, як результат – формують професійну компетентність майбутніх фахівців.

Отже, вище означене дозволяє зробити висновок, що навчання у коледжі слугує набуттю знань, формуванню умінь і навичок, розвитку професійних рис та якостей, набуттю необхідної професійної компетентності кожного майбутнього фахівця.

Література

1. Закон України “Про освіту” 2017р./ Ел. носії: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>

2. Маркова А. Психология профессионализма/А.Маркова. – М.: МГФ “Знание”, 1996. – 34 с.
3. Радзівська І., Джулай О. Комплексний підхід до формування професійної компетентності майбутніх медичних фахівців./ І. Радзівська, О. Джулай – Вісник Черкаського університету. – 2012. – № 19. – С.76 – 81.
4. Тетяна Кравцова. Формування професійної компетентності майбутніх молодших медичних працівників засобами проблемно-модульного навчання/Кравцова Тетяна//Наукові записки КДПУ ім. Винниченка: Серія: Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 120. – с. 208 – 211.
5. UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization)1999/Statistical Yearbook 1999. Paris.

References

1. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” 2017r./ El. nosii: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/>
2. Markova A. Psykholohiya professyonalizma/A.Markova. – М.: МНФ “Znanye”, 1996. – 34 s.
3. Radziievska I., Dzhulai O. Kompleksnyi pidkhid do formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh medychnykh fakhivtsiv./ I. Radziievska, O. Dzhulai – Visnyk Cherkaskoho universytetu. – 2012. – № 19. – S.76 – 81.
4. Tetiana Kravtsova. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh molodshykh medychnykh pratsivnykiv zasobamy problemno-modulnoho navchannia/Kravtsova Tetiana//Naukovi zapysky KDPU im. Vynnychenka: Serii: Pedagogichni nauky. – 2013. – Vyp. 120. – s. 208 – 211.
5. UNESCO (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization)1999/Statistical Yearbook 1999. Paris.

Одержано статтю: 27.08.2017

Прийнято до друку: 25.09.2017

УДК 371.13 : 376.2

DOI: 10.15330/esu.11.114-122

Світлана Чупакіна

кандидат педагогічних наук, доцент, ДВНЗ

“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (м.Івано-Франківськ, Україна)

Svitlana Chupakhina,

Candidate of pedagogical sciences (PhD),

Associate Professor, Vasyl Stefanyk Precarpathian national university (Ivano-Frankivsk, Ukraine)

svitlana2706@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

MODERN APPROACHES IN FUTURE EDUCATORS TRAINING FOR INCLUSIVE EDUCATION OF CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

В статті проаналізовано сучасні підходи у підготовці вчителів до інклюзивного навчання. Обґрунтовано методичну компетентність, як здатність до методичної діяльності. Методична компетентність в дослідженнях визначається як загальна компетентність педагога, яка включає інтегральну властивість особистості, характеризує здатність виконувати методичні професійні спеціальні функції у роботі з дітьми з ООП. Охарактеризовано структуру методичної компетентності, як корекційну спрямованість в методичній діяльності педагога через конкретний навчальний предмет, педагогічні концепції, позиції, принципи, технології тощо сучасної спеціальної освіти, які сприяють вмінню підбирати та використовувати найефективніші форми і методи взаємодії педагога і дитини з ООП, враховуючи сучасні підходи до педагогічної діяльності. Доведено, що процесуальний підхід методичної компетентності передбачає методичні дії в теоретичному й практичному аспектах.

Ключові слова: освітня інтеграція, інклюзивне навчання, діти з особливими освітніми потребами, фахова підготовка, компетентнісний підхід, методична компетентність.